

BYTNOŚĆ (239) *sb f*

o jasne.

sg *N* bytność (23). *G* bytności (51). \diamond *D* bytności (9). \diamond *A* bytność (51). \diamond *I* bytnością (29). \diamond *L* bytności (68). \diamond *pl N* bytności (1). \diamond *G* bytności (3). \diamond *A* bytności (1). \diamond *I* bytnościami (1). \diamond *L* bytnościach (2); -ách (1), -(a)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *fil. Odpowiednik terminów scholastycznych ens, esse, essentia, existentia, forma, hypostasis, natura, substantia i in.; existentia BartBydż, Cn; ens, essentia, identitas, substantia BartBydż; extantia Mącz; subsistentia Cn (96) :*

a. *Przykłady, które można przyporządkować odpowiednim łacińskim terminom filozoficznym (51) :*

α. *ens (1) :*

Zwrot: »mieć bytność« (1): Dla czego też y Báfilius to o nim powiedział iż oćiec ma bytność dołkonáią/ y bez niedořtátku CzechEp 239.

β. *esse (10) : Nalepři wřzech bytnořci ieřt řwiat bo ieřt Boże řtworzenie. BielŻyw 3.*

bytność z kogo (2): y duch řwięty od niego pochodzący/ ieřt też Bogiem/ á nie tylko ořobą iáką gdyż on ma włařną moc y bytność z Bogá Oycá prawdziwego. CzechRozm 20; CzechEp 146.

Zwroty: »brać, biorący swoję bytność [od kogo]« [szyk zmienny] (1 : 1): A co też Duchowi ř. przywłázcziáią/ żeby był trzeciá ořobą/ biorąc też od Bogá řwoię bytność CzechRozm 21; iáko ieřt Bog řam iedyny záwždy przez řię będący/ á od nikogo řię nie řtáwiájący/ áni bytnořci řwey biorący CzechEp 147.

»bytność dawać« (2): á w ktorých też Pan Kryřtus mieřzka ile Bog/ ożywiáiąc ony Bořką mocą řwoię/ y w řywocie záchowywiáiąc/ ruřzáiąc/ y bytność dáwiáiąc RejPosWiecz² 95; CzechEp 253.

»mieć, mający bytność« [szyk zmienny] (3 : 1): A choć ták káždy z nich ma řwoię bytność/ iednák nie řá trzy Bogowie/ ále ieden CzechRozm 20, 20; Bo ieřli [Bóg Ojciec] ieřt [řzeczq] przez řię będącą/ tedy nie może mieć řuum eřse, řwoiey bytnořci od kogo inřze⁸⁰. Bo ieřli iá ma/ tedy nie ieřt řámá przez řię będąca/ ále z drugiego bytnořci [errata: bytność] řwoię máiąca CzechEp 146.

Szereg: »bytność albo istońć« (1): á iáko s. Ambroży vczy/ że bytność ieřth álbo iřtność Bogá w Trócy iedynęgo przy tey błogorłáwińey przez řłowo Boże y modlitwę w wodźie BiałKat 241.

γ. *essentia (10) : Nařtarřy wřzech bytnořci ieřt Bog, bo ieřt nieřtworzoni. BielŻyw 3, 3; A ile nawięcey może tim barziew řáda przyrownáć řie ku oney bytnořci pirwřzey ánie řmiertelney, ktora ieřt Pan Bog řtworzyciel wřzego. GlabGad A4v; Proři prorok/ áby řřtáwicznie bytność iego w pánu bogu przebywáłá y wřakonie iego RejPs 177v; Bo vczynyl ku podobnořcy/ ku obrazu twey bytnořcy/ człowieka s řwey miłóřy. SeklPieř 30v; že Perřoná tho řłowo lepię w řobyę nierowno wyřáza to rozeznánie Perřon á niřeli bytność. SarnUzn B7; že Ociec w bytnořci řwey ieřt wřięřzy práwem řthym že ieřt Ociec/ y rořkázuię Synowi SarnUzn G7v, B7; RejPos 148; á wodá to ma nie řámá zřiebie: ále z włařnéy bytnořci Duchá řwiętego. BiałKat 241.*

δ. *existentia (niekiedy praexistentia) (16) : Lecź ich řubtylne ciáłá iuź od nářzych rozne/ Bo od grzechu/ od řmierci/ iuź ná wřzytkim prořne. Niewidome/ řłáchetne/ á dziwney iřtnořci/ Ze rozum nie ogářnie ták tey ich bytnořci. RejWiz 115; iż to Chřiřtus mowił o cźálie bytnořci řwey przed*

Abráhámem *CzechRozm* 30, 19, 41v; Iákož zda mi fię pátrzą/ gdy ex infinitiuo, imperfectum czyni. Ato tam/ gdzie [...] dowodzi różney bytności Abráhámowej od Chriřtuřowej. *CzechEp* 67, 252 *marg*; iž tey opiniey/ o bytności fyná Božego/ przed Iezufem człowiekiem/ pirwřzy author był/ miedzy Chriřtyány Iuřtyn *NiemObr* 125, 127; á iž w Bogu były y fą wřzytkie rzeczy řtworzone/ dáleko lepřzą y prawdziwřzą bytnością/ á niřli kiedy były fámny w łobie. *WujNT* 306.

bytność z kogo (1): ktorých [argumentów] názgromádzá [X.K.] wiele/ ktorými on bytności fyná Bože⁸⁰/ tego tám ktory był przed národzeniem Iezufá Chriřtuřá z Pány Maryey/ dowodzi? *CzechEp* 260.

Wyrażenie: »przedwieczna bytność« [szyk 3 : 1] (4): *CzechRozm* 35v; Iáko my przyznawamy bytność przedwieczną fyná Božego. *CzechEp* 269 *marg*, 225, 252.

Szeregi: »istność i bytność« (1): Y thák trzech perfon/ teř iftność y teř bytność wyznawamy *KuczKat* 15.

»(u)rodzenie (się), (i) bytność« [szyk 2 : 1] (3): Ieřliby tho tylko o wrzędzie ofiárowniczym rozumiano miáło być/ á nie o onym iego Bořkim przedwiecznym vrodzeniu y bytności *CzechRozm* 35v; A iřby nam ielcže ná czym nie řchodřilo około przedwieczney bytności y rodzenia fię fyná Božego/ [...] tedy mi fię zdáło zá potrzebną w tey kápitułe [...] tego dotknąć *CzechEp* 252, 225.

ε. existentia realis (7) : iž mam coř pewnieyřzego przeciw tobie/ z tymi fámemi ktorzy fie o bytność tylko fyná Božego zářtáwiáią/ ktorą przed wřzemi rzeczám y w řkutku być powiedáią *CzechRozm* 2Iv.

Zwrot: »bytność stracić« [szyk zmienny] (2): Mořelř to kiedy być/ gdy kto nie ielř pořyteczny: áby tym bytność fwą řtrácił *BialKat* 311, 311.

Wyrażenia: »bytność istotna« [szyk 1 : 1] (2): kędy Pan bytność iftotną ciáľá fwoieęo od znáków widomych oddáľáľ/ ludźiem báľwochwáľcóm/ zá iego czáľów *BialKat* 338; Iákoř ták pewnie ielř/ á nie ináczey/ ielřli idzie o iftotną bytność ie⁸⁰ przed wřzemi rzeczám y. *CzechRozm* 37.

»skuteczna bytność« (1): iž nie mowi [Chryřtus] byłem w preyřrzeniu/ ábo w figurách/ ále o řwey řkuteczney bytności/ *CzechRozm* 29v.

»własna bytność« (1): A iž ielř y ma być ináklře przyymowánie Páná Chryřtuřá/ y wľáfney bytności Ciáľá iego thu nam zořtáwióne *BialKat* 291.

ř. (prawdopodobnie) forma (1) : Plato [...] powieda być duřzę nieiáķą bytność fámá fiebie ruřzáiąć/ rozumem ozdobiań. *BielKron* 127v.

η. hypostasis (3) : Abowiem Páweľ s. gdy mowi do Zyďow zowác Syná Božego řwiáľłością y wyobráżeniem bytności Oycowřkiey/ Męřowie Boży řľuřźnie rozumieli/ že tám preyř řłowo bytność znáczy to co v nas perfoná. *SarnUzn* B6v.

Szereg: »bytność abo istność abo osoba« (1): W Greckim řtoi Hypořtáľis/ ktore řłowo pořpolicie po Polřku wykľádáią bytnośćią ábo iftnośćią/ ábo teř oľobą *BibRadz* II 120v *marg*.

θ. (prawdopodobnie) natura (1) :

Wyrażenie: »w bytności swej preyř się będący« (1): że muřim wyznáć trzy Perfony/ nie goľe iáķie znáķi áľbo cyphry/ ále rzeczy rozeznáne/ żywe/ á w bythnořciách řwych preyř fię będące. *SarnUzn* B4.

t. *substantia* (2) : Bo niewycięta bytność nález [Si non succisa fuit subsistentia (marg) substantia (-) nostra]/ á óftátek im požarł ogień. *BudBib Iob* 22/20.

Szereg: »bytność i osoba« (1): iáko byli/ Abráhám/ Izáák/ Iakób: którzy/ ácz trzey różni byli/ y bytnościami/ y káždy íwą ólobą: przedsię iednéy/ to íełt/ człowieczey nátury byli *BiałKat* 111.

b. *Przykłady, których nie można ściśle przyporządkować odpowiednim łacińskim terminom filozoficznym* (45) : *Essentia divina*, *gysthnosc*, *bithnosc* *BartBydg* Ib; *Essentia*, *gysthnosc*; *substantia bythnosc* *BartBydg* 52; *Modi significanti substantiam* [obiczaye] znamyonwiazce *bithnosc* y *chvalebnosc* y *slawatnosc* o *bostvye* *BartBydg* 92, 49, 54, 71, 92; *Bytność* ze czterzech żywiołów pochodzi: z ich przyrodzonemi ípofohy. *FalZioł* [*7], [*7] [3 r.]; *BielŻyw nlb* 3; *Pórzy* potym w źwierciádło álbo w iálną wodę/ Wnet tám vźrzyłz by iáwnie wźytkę íwą ólobę. A tho przedię nie máłz nic/ á wźdy óná bytność/ Okázuie to iáwnie iż íełt iákaś íftność. *RejWiz* 112; *GrzegRóżn* N4; *Extantia*, *Bytność*/ *Pochód*/ *Powód*. *Mącz* 112b; *przeć* á dla częgo te niebożátká/ *Piotrá*/ *Páwłá* bytności *Perfoną* zową/ á *Kriřtuřlowey* bytności *Perfoną* zwác nie chcą *SarnUzn* B7; Y terazci wiele *Antychriřtów* náłtáło. [...] *Ktorych* támże bytność/ y íkád íię teź wźięli ópífiue/ mowiac: iż ich teraz wiele náłtáło. *CzechEp* 353, 257; *LatHar* 623.

Zwroty: »bytność dawać« (4): *ony* íie rułzáia/ á *on* im íam dawa moc rułzania: *ony* íą/ á *on* iáko *Bog*/ tę bytność im dawa. *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 268v; *CzechRozm* 19v; *CzechEp* 273.

»bytność kłásć« (1): A *widziłz Páwłá*: że wnet po rozwiázaniu ciála tego z *duřą*/ bytność kładzie z *Chryřtuřem* *BiałKat* 103v.

»bytność mieć« [*szyk zmienny*] (3): *Ile záfię wźytko* ine ítworzenie ktore w P. *Kriřtuřie* *mieřkáiá*/ iáko w *Bogu* tylko/ á to iż *mocą* *iego* *Bořką* żywą/ y w *żywocie* íą *záchowani*/ rułzáiac íie y bytność máia *RejPosWiecz*² 95; *BiałKat* 111. tedy teź będzié *muřiało* [*słowo to*] z *řiebie* być/ á *bořtwá* *řwego* y bytności/ z *kogo* *inřzego* nie mieć. *CzechEp* 198.

»wziąć bytność« (2): tak yłz *yednego* czasu wzyála [*Maryja*] y *bythnořcz* *przeřz* *grzechu* y *pořzwyczenyu* [!] *PatKaz III* 95v; *CzechEp* 256.

Wyrażenia: »*pirwsza* bytność« (1): iż [*rozumu* dla obaczenia rodu y íkladnořci rzeczy przyrodzonych obracza íie y *podnoři* ku *oney* *pirwřzey* á *wiećney* bytności *Pana* *Boga* *GlabGad* A5.

»(przed)wieczna bytność« (2): *GlabGad* A5; *I.M.X.K.* [...] *fundámentem* *wiáry* *řwey* *zákłáda* *przedwiećną*/ *we* *wřzem* *rowną* y *řpoliřtną* z *Bogiem* *oycem* bytność *Iezuřá* *Chriřtuřá* *řyná* *Boże*^g. *CzechEp* 226.

»wszytkich rzeczy *pospolita* bytność« (1): *Praedicamentum*, *praedicamenta*, *slawatnosc*, *pospolite* *slawatnosc*y vel *wsithkich* rzeczy *pospolita* *bithnosc* vel *vyslovyeny*e, *znamyonwiazca* *wlosnosc*, *przyrodzona*, *wlyana*, *nabyta* rzeczy *vydanych* y *domyslnych* *BartBydg* 121b.

»skuteczna bytność« [*szyk 2 : 1*] (3): *CzechRozm* 12v; O *ktoregoby* teź *řkutećney* bytności: y o *mowieniu* *tákże* y *czynieniu*/ y o *bořtwie* *támty*m/ [...] *miáłyby* być *piřmá* *řtárego* y *nowego* *Teřtámentu* *CzechEp* 218, 256.

Szeregi: »*bostwo*, (i) bytność« [*szyk 2 : 1*] (3): áby íie *przed* íię *řecz* *raz* *zácźęta* *torem* *řwym*/ *pokiby* tego *potrzebá* *byłá*/ *końćzyć* *mogłá*. to íełt o *wyrozumieniu* *trzećich*/ á to o bytności y *Bořtwie* *řYNA* *Boźego* *Iezuřá* *Chriřtuřá*. *CzechRozm* 21; *CzechEp* 198, 216.

»is(t)ność i (albo) bytność« (2): *PatKaz I* 16v; gdy każdy z nich [*Ociec, Syn i Duch św.*] ma osobną Iłność/ albo bytność śwą *BiałKat* 111.

»bytność i istota« (1): że w chlebie [*Chrystus*] [...] włafną bytność/ y iftotę włafną: ciálá fwego/ ónego: [...] Apoftołóm dawał. *BiałKat* 268v.

»podstać albo bytność albo persona« (1): Drugi zaś Reiełtr iákoby po drugiey ftronie fwiadłzy o trzech/ co wždy iednak mułim názwać/ albo podftacia/ albo bytnościami/ albo perfonami/ bo thrzech Bogow názwać łowo Boże/ y zakon zákázuie. *SarnUzn* B2.

»bytność albo społeczność« [*szyk 1 : 1*] (2): A tho iełt pirwłzy obyczay bythności albo łpołeczności nálzey s Kryłtufem/ przez łowo/ wiárę/ y Duchá Świętego. *GrzegŚm* 36, 36.

»substancyja abo bytność« (1): v iednych [*persona*] iełt Relátia/ wzgląd/ drugiem Attributum/ drugiem iełt włafność/ drugiem Hipoftális/ drugiem Subliłtentia/ w drugich łą trzy fubftancye/ abo bytności *GrzegRóżn* H2v.

»żywot (a. życie) i (abo) bytność; bytność z żywotem« [*szyk 2 : 1*] (2; 1): Tám fie náthychmiałt [*wosk*] roztopił/ Bytności z żywotem pozbył *BierEz* Pv; Owłzem łamym żywotem będąc/ y od życia abo od bytności Iehowá fie nazywáiąc/ inłzym też żywotá wżycza *CzechRozm* 4v; *LatHar* 564.

2. *Istnienie, trwanie, wystąpienie, pojawienie się* (3) : yłz dwoyaka yełt dołkonalószcz malzenłka yedna fluzącą ku bytnołcy malzenłkye [...] wtora dołkonalószcz malzenłka yełt (łtrony uczynku malzenłkyego *PatKaz III* 138v; iż nietelko one [*białęłowy*] potrzebne łą ku nálzey ná fwiát bytności/ ale też y ku dobremu/ á zbożnemu życiu *GórnDworz* Aa2.

bytność czego (1): Ty elektwarze potwierdzaią niewiałty: czału bytnołci niemoczy gich. *FalZioł* V 105.

3. *Obecność; pobyt, przebywanie; siedlisko; praesentia* *Mącz, JanStat, Cn; assiduitas, interventus, os Cn* (140) : gdy baczemy gdzye ma bythnołzcz ten grzech bo nye wczyele ale w wyłłchey czałłczy rozumney *PatKaz I* 17; [*słóńce*] yełt cyáło [...] bytnołcyą swoyą dzyeń/ nyebytnołcyą noc czynzące *KromRozm III* B6v; potym [*Pan Bóg*] w mocy wielkiej przydzye/ á będzie znamię bytności iego kiedy włzytek lud drewno chwalić będą. *BielKron* 95v; Praesens promoteo parum, Máło tu pomnie/ nie pomagám nic bytnością śwą. *Mącz* 234c, 431a; *GórnDworz* Mm3v; *RejPos* 41, 42v; *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 303v, 306, 311; Trzy dni Páńłkney w grobie bytności/ iáko liczyć mamy. *KuczłKat* 50 marg; Abowiem przyłzedł Pan Kryłtus ná fwiát/ áby bytnością tu swoią/ náuczył nas pobożności. *RejPosWstaw* 21v; Tákżec y Marty/ iż ták zacnie iego bytność vważálá/ nie tylo że iey wniedołkonáley wierze nieopułcił/ álie śwą rozmową do te⁸⁰ ią przywiodł/ że [...] naywylżego łtopniá chrzełcyániłkney wiáry dołłá *BiałKat* C4; Widziłżze iż y zpíłma świę: bytność Piotrá S. w Rzymie dowiełł fie może. *SkarJedn* 87, 86; okaż bytność swoię Przy mnie łwym łłudze. *KochPs* 50, 174; A ia chcąc włzyłłkiego y dowodem píłmá/ y włafną bytnością dołwiadczyć/ Roku 1580. iáchałem vmyłłnie á przeważnie od tego Miáłtá Liby áż do Kleipedy albo Memla *StryłKron* 72; *WerKaz* 267; *ArtKanc* T14v; zda mi się ze bytnołc wñ małło tam cosprawíła *ActReg* 129; Nieprzyiaćiele me/ co sídlá łtáwiáią/ Odzeń/ twey bytności niechay fie łękaią *GrabowSet* 03v; *LatHar* 401; Gdyż ná woynie Káłztelaná káždęgo bytności dla łpráwowania ludzi iełt potrzebá *SarnStat* 77 [*idem*] 491, 939.

Zwroty: »bytnością [swą] być« = *być obecnym [szyk zmienny]* (12): iż przy tey spráwie [w Kanie Galilejskiej] łam [Chrystus] bytnością łwą świętą y z matką swoią/ y z zwolenniki łwemi być raczył *RejPos* 43, 88v, 351; *RejPosWiecz*² 97; Tákże siedząc [Helizeusz] w domu swoim/ był bytnością łwą: gdy Hiezy łługá iego záltąpił trędowátemu Naamanowi/ y brał dáry od niego/ imieniem páná łwego Helizeulzá. *BiałKat* 158v; á iefliż náturá Boska Chryłtułá Páná iefł w Kościele chrześciánłkim bytnością swoią *BiałKat* 328v, 101, 138v, 241, 308v [2 r.]; *WujJud* 177.

»bytnością mieć [kogo] u siebie« (1): Táką tedy bytnością my máiąc Chryłtułá v siebie/ iáką bytnością był v Apołtołów po zmartwychwłtaniu łwym *BiałKat* 308v.

»przed [czyją] bytność przysć, być wyzwanym« [szyk zmienny] (1 : 1): iż gdy kto ná Dworze náłzym álbo ná łądzie będzie znalezión/ y przed nas álbo łędzięgo náłżęgo bytność obyczáiem przerzeczoným wyzwan [vel ad nostram vel nostri Iudicis praesentiam ... fuerit evocatus *JanStat* 542] *SarnStat* 144, 1124.

»w sobie bytność zamykać« = *reprezentować kogo*: (3): [na który sejm posłowie] ták z Korony Polłkiéy iáko téz y z Wielkięgo Księłtwá Litewłkięgo włzyłtkych łtanów Koronnych/ y Księłtwá Litewłkięgo tufz w łobie bytność zámýkáiąc/ ziecháli fie. *SarnStat* 1186 [*idem* 2 r.] 1037, 1057.

Wyrażenia: »bytność cielesna« [szyk 3 : 2] (5): ále mówią/ że w chlebie iftotne ciáło á w winie krew iefł ciełęną bytnością. *RejPosWiecz*³ 97, 96v; *GrzegŚm* 20; *WujJudConf* 255v; To mieyłce haeretykowie przywodzą przeciw ciełęney bytności ciáłá Chriłtułowego w náświęłtzym Sákrámencie y w kościelech. *WujNT* 424.

»bytność pańska, ciáła (i krwi) Pana Krystusowego, w, przy sakramencie, w chlebie itp.« [szyk 15 : 3] (18): o bytności ciáłá Páná Kryłtułowego tu przy thym łákrámencie. *RejPos* 88v; o prawdziwéy bytności Ciáłá Pánłkięgo pod ołobą chlebá/ y krwi pod ołobą winá. *BiałKat* 288v; by téz ktho ná vpór chćiał o cíele Chryłtułá Páná ty łłowá rozumieć: tedy tymi łłowy bytności Pánłkiéy/ którą łye być obiecał w chlebie/ nie może wyłádzic. *BiałKat* 311, 279, 288v, 308v, 333v; iáko łacne y iálne łą ony Zbáwićielá náłżęgo łłowá/ ktore prawdziwą Ciáłá iego bytność/ w tey Swięłtości pokázuią. *KuczbKat* 170, 110; *WujJud* 14v, 33, 177; Iáko y dziś Kálwiniłtowie/ z teyże Philołophiey łzturmią przeciw prawdziwéy bytności Ciáłá y krwi Pánłkiéy w S. Sákrámencie. *WujNT* 699, 288, 332 [2 r.], 408, 424.

Wyrażenia przyimkowe: »bez (przez, okrom) [czyjej] bytności« = *podczas (czyjej) nieobecności, nie będąc (gdzie) obecnym; sine praesentia JanStat* (13): *ZapWar* 1548 nr 2667 [2 r.]; powyada yłch nygdy okrom bithnołczy łwoyey tham ye^{so} nyefłfilal nyepułzczal any thełz odchodziel *LibMal* 1552/167; iż [Chrystus] bez bytności łwoiey/ vzdrowił łyná temu to krolikowi *RejPos* 242v; iż bez bytności łámých Krolow ná woynie/ nic łię dobrego nigdy nie łpráwiłó *GórnRozm* A2v, A2; *ZapKościar* 1589/85; áni pieniędzy zápiłánych brác będzie mógl/ okrom bytności [sine praesentia *JanStat* 520] łwéy łtrony Powodowéy. *SarnStat* 143, 47 [*idem*] 151, 571 [*idem*], 761; A to iefł zły obyczáy kto nieprzyácielá/ Máiąc kędy ná łtronie z miedzy łudzi wielá. Ktorego bez bytności lekie [!] wáży łobie *CzahTr* 13v.

»przy [czyjej] bytności, bytnościach« = *w obecności; praesente, in, sub praesentia JanStat* (49 : 1): Temu łámemu przy bytnołci drugich pan [...] báránki y owce łwoye nye tylko páłc ále y rzádzic kazał *KromRozm III* N3, M5v; *SarnUzn* A2; *GórnDworz* H3v, X, Bb6v; *KuczbKat* 130; *CzechRozm* 235v;

PapPrPan Hh5v; Posłów ziemskich bårzo wiele ná feymiech bywåło/ ktorzi o zgwałcenie teftåmentu Bożego/ y o odnowienie pråwå Bożego/ iåwnie przy bytności wiela ftanow/ mowili [*summa ordinum omnium frequentia fecerint*] *ModrzBaz* 140v; *StryjKron* 542; Gdzie przitych bytnořczach dobrych ludzy wyfzi opifzanych ten vczywy Ian Skiba thę svmyę wyfzy opifzanå fzarafz polořzyel *ZapKościę* 1587/71v, 1582/41, 1585/54v, 1586/64, 64v, 1587/71v, 1588/82v; *ActReg* 148; W dworze chłopi co fpråwy żadney niemåiå y wřzetecznicie niemåiå bywåć/ tåk przy bytności Pånřkiew/ iåko y przez Pånå *GostGosp* 58; *Phil* F2; *WujNT* 390, *Philipp* 2/12; tåk iåkoby przy wřzyřtkich liczbach/ bådź w niebytności Podřkårbięgo Koronnęgo/ bådź tęz przy bytności ięgo [*absente regni Thesaurario ac etiam praesente JanStat* 309] bywåł *SarnStat* 336, 51, 378, 467, 559, 829 (26); *GosřCast* 48.

»w bytności« = *w obecności* (2): A tåk miłofni moi/ iåkořcie zåwždy pořłufzni nie iåko wbytności moiey tylko/ åle teraz dåleko więcey wniebytności moiey [*non in praesentia mea tantum sed et nunc multo magis in absentia mea*]/ [...] zbawienie wykonywaycie. *BudNT Philipp* 2/12; Tędy dořtateczny *Cirograph* yemu Iakoby na dlvg pewny dal *Criftoph Smogorzińki* y sfabianem borkowřkym wbytnořczy *ZapKościę* 1532/27.

»za bytności [*czyjej*]« (1): Tęz częřciå dla tego Pan tym zwolennikom řwoim przepowiedåć raczył o tey męce řwoiey [...] åby potym wåżnieyřze v nich były y v inych ludzi powieřci ięgo/ gdy řie iuź poczęřci ięřczę zå bythnořci ięgo okåzowåć poczęřty *RejPos* 67v.

Szeregi: »własna eksperyjencyja i bytnořć« (1): iåkom řam wåłånå experientiå y bytnořciå poczęřci tego żęglowånia řkofztowåł Roku 1574. *StryjKron* 395.

»bytnořć a (i) mieszkanie« [*szyk 4 : 3*] (7): A tym obyczåiem w Pånu Kryřtufie/ iåko w Bogu tylko/ wyznawamy bytnořć å mieřzkånie nårze. *RejPosWiecz*² 91, 91v [3 r.], 92, 92v; *SAluum Conductum* o bytnořci y mieřzkånium w Polřcze åż do Sęymu przyřřłęgo/ y dwie niedźieli po Sęymie/ Vrodzonęgo Kryřztophå Zborowřkięgo/ [...] vchwåłå Sęymu tego vmacniamy *SarnStat* 158.

»oblicznořć albo bytnořć« (1): Znåmienuie tęz w piřmie ciåło/ ciålefnå oblicznořć/ ålbo bytnořć/ å duch/ rådę/ wolå/ moc/ żezwolenie [!] *Grzegřm* 20.

»bytnořć albo przytomnořć« (1): Bo åćz řłowy bytnořć ålbo przytomnořć Ciåłå y Krwie Pånřkiew wyznawåiå/ å wřzåkźe řåmå rzęczå tego przå. *WujJud* 173.

Synonimy: 1. *ęgzystencyja, essencyja, istnořć, istota, jestestwo, natura, osoba, postać, persona, przyrodzenie, substancyja, życie, żywot*; 3. *mieszkanie, oblicznořć, przytomnořć*.

Cf **BYCIE, BYT, BYTO, NIEBYTNOŚĆ**